

Lausunto ympäristövaliokunnalle liittyen maaseutupoliittiseen selontekoon 2026

21.4.2026, 2 s.

Professori emeritus *Juha Helenius*

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

juha.helenius@helsinki.fi

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin asiantuntijat ovat olleet tuottamassa tietopohjaa maaseutupoliittiseen selontekoon. Seuraavassa nostan esille joitakin kriittisiä huomioita.

Valmisteleavassa julkaisussa (2025)¹ ”[Tieteellisiä arvioita maaseudun ja saariston tilannekuvasta - Maaseutupoliittisen selonteon valmistelua tukevat artikkelit](#)” *Torsti Hyyryläinen* kirjoittaa missiovetoisen maatalouspolitiikan tarpeellisuudesta – ja sen puutteesta:

”Maaseutupoliitiikan käytännössä on viime vuosikymmenet tukeuduttu ja luotettu liiaksi ohjelma- ja projektiperustaiseen maaseudun kehittämisen vaikuttavuuteen. ... Tarvitaan uudenlainen, sektorirajoja ylittävä maaseutupoliitiikan toimintatapa, joka kokoaa kansallisesti yhteen eri hallinnonalojen ja sektoreiden toimia missiovetoisesti.” Nyt käsillä olevaa selontekoa koskevassa lausunnossaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle (17.4.2026) hän jatkaa tähän liittyen: ”Laaja maaseutupoliitiikka on Suomessa(kin) näivettynyt retoriikaksi, ja maaseutupoliitiikan päälinjaksi on muotoutunut toteuttaa suppeaa, eli käytännössä ohjelmaperusteista ja projekteihin perustuvaa kehittämistä. ... Tällä tavoin ei päästä käsiksi maaseudun isoihin murroksiin ja systeemisempiin ratkaisuihin.”

Selonteko perustelee suuren joukon sinänsä merkittäviä kehittämistavoitteita ja tehtäviä. Lopulta luku 4 sisältää myös vision: ”Kehittyvät maaseutumme – turvallisen, toiveikkaan ja kestävästi elinvoimaisen tulevaisuuden tekemisen ja poliittisten ratkaisujen ytimessä”. Visioon on koottu tärkeitä tavoitteita, mutta se olettaa maaseudut ilman kaupunkeja: että jatkossakin on olemassa yhteiskuntapoliittisesti perusteltu jako maaseutuihin ja kaupunkeihin. Onko tämä oletus riittävä tai oikea? Millaisia ovat tavoiteltavat suomalaiset seutukunnat, ja mikä on se valtakunnallisesti asetettu missio, jolla näihin seutukuntiin päästään?

Riittävästi perustellun vision kannalta tärkein ja samalla YmV:n kannalta keskeisin kysymys on, millainen on fossiilitalouden jälkeinen, huoltovarma ja ekologisesti sekä sosiokulttuurisesti kestävä yhdyskuntarakenne. Oletetaanko, että fossiilitaloudessa käynnistynyt urbanisaatio ja metropolistuminen trendinomaisesti ja kuin luonnonlain ohjaamina jatkuvat? Oletetaanko, että nyt maaseuduiksi kutsutut alueet voivat jäädä, saati kehittyä resurssiperiferioina, joiden tehtävä on syöttää tuotantotalouden keskittymiä jalostamattomilla maa-, metsä- ja muun luonnonvaratalouden raaka-ainevirroilla? Oletetaanko, että arvonlisän muodostaminen näistä raaka-aineista jatkossakin jää keskittymille?

Valmisteleavassa julkaisussa¹ *Juha Helenius* perustelee näkemyksen, jonka mukaan kestävyys- ja huoltovarmuussiirtymä edellyttää uudenlaista maaseutuistumista, ja tulevaisuuden kaupunkirakenne muodostuu (maa)seutujensa keskuksista. Tämä tarkoittaa, että tulevaisuuden kestävä yhteiskuntarakenne muodostuu seutukunnista niihin taloudellisesti ja ekologisesti integroituneine kaupunkeineen. Suomessa jo nyt suurin osa kaupunkialueiksi luokiteltavista

¹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/298e5e37-63d1-40a8-9072-96e426225023/content>

alueista, ns. maaseutukaupungeista, on sellaisia, jotka antavat hyvän lähtökohdan tämän selontekoon kirjattua poliittisesti vaativamman, vihreän siirtymän edellyttämän vision toteuttamiseen. Muodostuvaa rakennetta voi kutsua hybridiseksi²: se ei ole maaseutuja ja kaupunkeja, vaan maaseutujensa kaupunkeja ja kaupunkiansa maaseutuja. Helenius perustelee, että ”maaseutukaupunkiansa mittakaavoihin paikallistetut alkutuotannon, prosessoinnin ja jakelun, nykyistä enemmän myös ...kulutuksen arvoketjut kerrannaisvaikutuksineen elvyttävät maaseutujen yritystoiminnan. Tämä johtaa lisääntyvään työpaikkojen tarjontaan maaseuduille, maaseutukuntien väestön kasvuun ja väestörakenteen oikenemiseen”, sekä mahdollistaa tasavertaisten palvelujen ylösrakennuksen myös kaupunkikeskuksiensa ulkopuolisiin maaseututaajamiin.

Selonteko sisältää (luvussa 3.6 ”Kolmoiskriisi maaseutujen näkökulmasta”) suppean ja toteavan tarkastelun ajankohtaisista ympäristökysymyksistä: ilmastonmuutoksesta, luontokadosta ja veden laadun heikkenemisestä. Luku sisältää myös alaluvun koskien energiasiiirtymää (3.6.1).

Selontekoa tulisi täydentää ekologisen kestävyuden kokonaisvaltaisemmalla tarkastelulla. Ekologinen kestävyys on yhteiskuntapolitiikassa sosio-ekologinen kysymys. Kysymys on myös ihmisen ekologiasta. Yksilöt ja yhteisöt ovat monin tavoin kiinni maassa, ja näin ollen maan seuduissa. Tämä konkretisoituu ehkä selvimmin ruoassa. Teknologisen kehityksen näköpiirissä ei ole keinoa eikä sosio-ekologisesti ole perusteluja irtautua (pelto- ja puutarha-) maasta ruoan lähteenä. Edellä kuvattu hybridinen yhteiskuntarakenne mahdollistaa fossiilitaloudesta toipumiselle välttämättömän takaisinkytketymisen ekosysteemeihin. Tämä on kestävä biotalouden ytimessä.

Yksin kiertotalouden toteutuminen edellyttää ruokajärjestelmien paikallistamista ravinnekierätyksen mahdollistaviin mittakaavoihin. Uusiutuviin luonnonvaroihin nojaavat elinkeinot, joita on totuttu kutsuma maaseutuelinkeinoiksi, kytkevät yhteiskunnan ja yhteisöt erottamattomasti maahan ja seutuihin. Näiden elinkeinon on mahdollista siirtyä päästöttömään paikallistettuun bioenergiatalouteen omiin ylitebiomassoihinsa perustuvalla hajautetulla biokaasutuotannolla, josta riittää myös yhteiskunnan muuhun energiantarpeeseen. Selonteko nostaakin biokaasutuotannon potentiaalin esille (s. 87).

Kaikki edellä mainitut keskeisesti YmV:n vastuualueelle kuuluvat ympäristöllisen kestävyuden ja samalla huoltovarmuuden tavoitteet ja keinot ovat (maa)seutu-, tai paremminkin yhteiskuntarakennepolitiikan toistaiseksi puuttuvaa mutta välttämätöntä sisältöä.

² <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/112891>